

ΤΙ ΕΣΤΙ ΠΟΙΗΣΙΣ

Ἐκ τῶν τοῦ Leigh Hunt

Ἐάν νέος τις ἀναγνώστης ἐρωτήσῃ: «Τίς ὁ ἄριστος τρόπος δι' οὗ δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τοὺς καλοὺς ἀπὸ τοὺς κακοὺς ποιητάς, τοὺς ἀρίστους ἀπὸ τοὺς κατωτέρους καὶ οὕτω καθεξῆς;» ἡ ἀπάντησις εἶναι μία μόνη καὶ διττή· πρῶτον, ἡ μελέτη τῶν ἀρίστων ποιητῶν μετὰ τῆς μεγίστης προσοχῆς· καὶ δεύτερον, ἡ καλλιέργεια τοῦ ἔρωτος ἐκείνου τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ κάλλους ὅστις κατέστησεν αὐτοὺς οἷοι ἐγένοντο. Πᾶς ἀληθὴς φίλος τῆς ποιήσεως μετέχει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μέρους τινὸς ποιητικῆς φύσεως, περισσοτέρου τοῦ συνήθους· οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἐντελῶς τοιοῦτος, ὅστις δὲν ἀγαπᾷ ἢ δὲν ἐνδιαφέρεται εἰς πᾶν ὅ,τι ἐνδιαφέρει τὸν ποιητὴν, ἀπὸ τοῦ στερεώματος εἰς τὸ ἄνθος, ἀπὸ τῆς τελειότητος τοῦ ἀνθρώπου καρδίας, μέχρι τῆς εὐτελεστάτης τοῦ χυδαίου.

Ἐάν τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἐρωτήσῃ: «Ποῖον τὸ ὑψιστον εἶδος τῆς ποιήσεως;» ἤθελον ἀπαντήσῃ, ἀναμφιβόλως τὸ Ἐπικόν· διότι περιέχει τὸ δρᾶμα μετὰ διηγήσεως· ἥτοι τὴν συνδιάλεξιν καὶ δρᾶσιν τῶν χαρακτήρων μετὰ τῆς ὁμιλίας τοῦ ἰδίου ποιητοῦ, τοῦ ὁποῦ ὅλη ἡ ἰκανότης διευθύνεται εἰς τὸ διηγῆσθαι τὰ πάντα καλῶς ἐπὶ μακρὸν χρόνον, ἰδίως μάλιστα εἰς τὰ μέρη ἐνθα ἡκιστα ὑποστηρίζεται ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Ἐάν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως δύναται νὰ συμπεριλάβῃ ἓνα τῶν μεγίστων ποιητῶν εἶναι ἄλλο ζήτημα ὑπὸ δίκην ἀκόμῃ· διότι ὁ Σαίξπηρος φέρει εἰς ἀμνηχανίαν τοιαύτας κρίσεις καὶ ὅταν ἀκόμῃ ὁ ἀντιποιοῦμενος τὴν θέσιν εἶναι ὁ Ὅμηρος. Καίτοι ἀμφιβολὸν ὑπάρχει, ἐάν δέδοται νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν τῶν πρῶτων διηγηματικῶν του, (Ἀφροδίτη καὶ Ἀδωνις καὶ ἡ ἀρπαγὴ τῆς Λουκρητίας,) κατὰ πόσον καὶ ὁ Σαίξπηρος αὐτὸς ἠδύνατο νὰ διηγηθῇ τι ὡς ὁ Ὅμηρος ἔνεκα τῆς ἀκαταπαύστου ἐκείνης ἐνεργείας καὶ ἄκρας γονιμότητος τῆς σκέψεως, ἥς ὀλιγωτέρα δόσις ἤθελεν εἶσθαι ἐπιθυμητὴ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ δράματά του, ἐάν ἦτο δυνατόν ν' ἀποβάλῃ τις τὶ τῶν προσόντων του ἀφ' οὗ ἅπαξ ἀπέκτησεν αὐτό. Μετὰ τὸν Ὅμηρον καὶ Σαίξπηρον, ἔρχονται τοιοῦτοι μυθολόγοι, ὅς ὁ ἥττον γενικὸς ἀλλ' εὐκολώτερος Δάντης, ὁ Μίλτων μετὰ τῆς ἀξιοπρεποῦς αὐτοῦ φαντασίας· ὁ βαθύς, γενικὸς καὶ ἀπλοῦς Chaucer, ὁ πλούσιος ἐκ περιωπῆς Spenser, τὸ ἀθάνατον τοῦτο τέκνον τῆς ποιήσεως ἐν τῇ ποιητικωτάτῃ αὐτῆς ἐρῆμιά, εἶτα δὲ οἱ κατὰ δεύτερον λόγον μεγάλοι δραματικοί, ἐκτὸς ἐάν οἱ ἐντριβέστεροι περὶ τὴν ἑλληνικὴν τραγωδίαν ἀπαιτήσωσι θέσιν ὑπὲρ αὐτῶν πρὸ τοῦ Chaucer· κατόπιν δὲ ὁ αἰθέριος ἀλλ' ἐρρωμένος ἐν τῇ γενικότητι τοῦ Ἀριόστος, ὁ εὐθυμὸς ἐν τῇ ὑπαίθρῳ φύσει Θεόκριτος, ἐπίσης γενικὸς τὸ πνεῦμα· οἱ λαμπρότεροι λυρικοὶ ποιηταὶ (οἵτινες ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς διηγηματικοὺς ὑστεροῦσιν ἐκείνων κατὰ τοῦτο μόνον, ὅτι συντόμως διεξάγουσι τὴν πτῆσίν των) οἱ καθαρῶς θεωρητικοὶ ποιηταὶ

οἵτινες ἔχουσι μᾶλλον σκέψιν ἢ αἴσθημα· καὶ εἶτα οἱ περιγραφικοί, σατυρικοί, διδακτικοί, ἐπιγραμματικοί. Ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει, ὅμως, ὅτι ὁ πρῶτος ποιητὴς κατωτέρας τινος τάξεως δυνατόν νὰ ἦναι ἀνώτερος ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἐπομένων ἐν ὑψηλότερα τινί, εἰ καὶ ἡ ὑπεροχὴ του κατ' αὐδένα τρόπον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐκ τῶν προτέρων παραδεκτὴ· ἄλλως ὁ Πῶπ ἤθελεν εἶσθαι ἀνώτερος τοῦ Φλέσσερ καὶ ὁ Βοῦτλερ τοῦ Πῶπ. Ἡ φαντασία, μεστὴ ἐνεργείας καὶ χαρακτηῖρος, γεννᾷ τοὺς μεγίστους τῶν ποιητῶν, τὸ αἴσθημα καὶ ἡ σκέψις τοὺς κατὰ δεύτερον λόγον ἀνωτέρους· ἡ ἐπίνοια αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ τοὺς κατωτέρους· τὸ πνεῦμα δὲ μόνον τοὺς κατωτάτους. Ἡ σκέψις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν οὐδένα γεννᾷ ποιητὴν. Διότι τὰ συμπεράσματα καὶ μόνον τῆς διανοίας δύνανται τὸ πολὺ νὰ θεωρηθῶσιν ἀπλᾶ διανοητικὰ γεγονότα.

Τὸ αἴσθημα, καὶ ὅταν ἀκόμῃ στερεῖται ἐνσυνειδήτου σκέψεως, δύναται νὰ τύχῃ κατὰ πολὺ ἀνωτέρας ποιητικῆς ὑπολήψεως· διότι τὸ αἴσθημα εἶναι εἶδος τι σκέψεως ἄνευ τῆς δράσεως τοῦ σκέπτεσθαι, συλλαμβάνει δὲ τὴν ἀλήθειαν χωρὶς νὰ τὴν βλέπῃ. Ὅ,τι δὲ εἶναι λίαν ἄξιον σημειώσεως, τὸ αἴσθημα οὐδέποτε διαπράττει τὰ σφάλματα ἅπερ ἡ σκέψις διαπράττει. Ματαίᾳ τις διάκρισις ἐγένετο μεταξύ καλαισθησίας καὶ κρίσεως. Ἡ καλαισθησία αὐτὴ αὐτὴ γεννᾷ τὴν κρίσιν.—

Ἡ κρίσις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ρίπτει εἰς εἰκασίας καὶ ἀμφιβολίας. Ἐνθὲνδε ὁ τύφος τῶν σκέψεων ὁ ἐκπλήττων ἡμᾶς παρά τισι τῶν σοβαροτέρων, καὶ μάλιστα, λεπτοτάτων φιλοσόφων, τῶν ὁποίων ἡ καλαισθησία δὲν εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰς διανοητικὰς αὐτῶν ἀντιλήψεις, ἀνθρώπων ὡς ὁ Δόννης π. χ. οἵτινες, ἐκτὸς τυχαίων τινων προσωπικῶν ἐντυπώσεων, φαίνονται ὅτι βλέπουσι τὰ πράγματα οὐχὶ ὡς ἔχουσιν, ἀλλὰ μόνον ὡς εἶναι δυνατόν νὰ σκεφθῇ τις περὶ αὐτῶν. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ θέλγητρον τῶν ποιητῶν ἐκείνων οἵτινες οὐδέποτε παραδιάζουσι τὴν ἀλήθειαν τοῦ αἰσθήματος, εἴτε προκειμένου περὶ πραγματικῶν, εἴτε περὶ φανταστικῶν πραγμάτων· οἵτινες εἶναι πάντοτε συνεπεῖς πρὸς τὸ θέμα των καὶ τὰς ἀπαιτήσεις των καὶ οἵτινες περιέρχονται τὸν μέγαν κύκλον τῆς φύσεως, οὐχὶ ὅπως τὴν σύγχυσιν προξενήσωσιν ἐν ἡμῖν καὶ ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' ὅπως καταστήσωσιν ἡμᾶς καὶ ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς. Καὶ, τύχῃ ἀγαθῇ, τὸ θέλγητρον δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸ μεγαλεῖον, μεθ' ὅσῃν καὶ ἂν ἔχωσιν οἱ ἄνθρωποι ἐπιθυμίαν νὰ κατατάττωσι τὴν δύναμιν τοῦ ἐπιβάλλειν ἀνωτέρω τῆς δυνάμεως τοῦ ἀρέσκειν. Ἡ ἀλήθεια οἶας δῆποτε φύσεως συντελεῖ εἰς τὸ μεγαλεῖον τοῦ γράφειν. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος δι' ὃν τοιοῦτοι ποιηταὶ ὡς ὁ Ἀριόστος, καίπερ μὴ γράφοντες μετὰ σταθερᾶς λεπτομερείας τῆς σκέψεως καὶ τοῦ αἰσθήματος, ὡς ὁ Δάντης, δικαίως θεωροῦνται καὶ μεγάλοι καὶ θελκτικοί. Τὸ μεγαλεῖον αὐτῶν ἀποδεικνύεται διὰ τῆς αὐτῆς ἀληθείας περὶ

τὴν φύσιν, καὶ τῆς ἀδιαλείπτου ἰσχύος, εἰ καὶ διαφόρως πως. Ἡ ἐνέργειά των δὲν εἶναι τόσῳ πολυμερὴς καὶ βαρεῖα, ἢ σφαῖρά των ἔχει πλείονα ἑκτασιν ἥττον γόνιμον· ἀλλ' ἔχει ἴδια ἑαυτῇ θέλητρά ἅτινα τὸ ὑπερχειλίζον τῆς σκέψεως ἤθελε καταστρέφει, τοῦτέστι πολυτελείας, χάριτας γελώσας, εὐθυμίας τῆς ζωῆς· καὶ ὁ μὴ ἀναγνωρίζων τὴν καλλονὴν καὶ τὸ μεγαλεῖον τούτων ἀποδεικνύει ἀπλῶς ὅτι πάσχει ἔλλειψιν συμπαθείας. Πᾶς πλανήτης δὲν εἶναι ὁ Ἄρης ἢ ὁ Κρόνος· ὑπάρχει ἐπίσης ἢ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἑρμῆς. Ὁ εἷς ἔχει τὴν μεγαλοφυΐαν τῶν μεσημβρινῶν, ὁ ἄλλος τὴν τῶν βορείων, καὶ ἄλλοι συνεννοῦσιν ἀμφοτέρας. Ὁ ἀναγνώστης ὅστις τυγχάνει ὑπεράγαν κουφόνους, ἢ ὑπεράγαν αἰσθητικὸς ὥστε ν' ἀγαπήσῃ τὸ ἔντονον οἰοῦντο εἶδους, καὶ ὁ ὑπεράγαν σύννους, ἢ λίαν ἀμβλὺς ὥστε ν' ἀγαπήσῃ ἄλλο τι ἢ τὴν μεγίστην ἐνέργειαν τῆς σκέψεως καὶ τοῦ πάθους, πάσχουσιν ἐπίσης ἔλλειψιν ἀρμοδιότητος ἐξ ἰδιοσυγκρασίας, ὅπως ἀπολαύσωσιν ἐντελῶς τὸ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως θέλητρον. Ὁ Ἀρίστος ἐνίοτε λέγει ὥραϊα πράγματα ὡς ὁ Δάντης, καὶ ὁ Σπένσερ ὡς ὁ Σαίξπηρος· ἀλλὰ τὸ ἔργον ἀμφοτέρων εἶναι τὸ θέλγειν· καὶ ὅπως συμμερισθῶμεν τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ θελήτρου αὐτῶν πληρέστερα, ἀνάγκη νὰ αισθανώμεθα τί ἐστὶ ποίησις ἐν γένει καὶ ἐν μέρει, ἀνάγκη νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ὑπάρχουσι διάφορα ἄσματα τῶν σφαιρῶν, τινὰ πλουσιώτερα ὡς πρὸς τοὺς ἤχους, καὶ ἄλλα διαρκέστερα ὡς πρὸς τὸ θέλητρον· καὶ ὡς τὰ πρῶτα διεγείρουσιν ἐν ἡμῖν ἀδιάλειπτον τὴν σκέψιν καὶ τὸ πάθος, οὕτω τὸ δεύτερον εἶδος ἐμπνέει ἡμῖν συνεχῇ ἐναρμόνιον αἰσθῆσιν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ κάλλους, ἐν συνόλῳ ἴσως εὐαρεστοτέρας εἰ καὶ ἥττον διεγερτικῆς. Ὁ Ἀρίστος π. χ. δὲν διηγεῖται ἱστορίαν τινὰ μετὰ τῆς συντομίας καὶ τῆς συγκεντρώσεως τοῦ πάθους τοῦ Δάντου· ἐκάστη φράσις δὲν εἶναι τόσῳ μεστή ὕλης, οὔτε τὸ ὕφος τόσῳ ἀνώτερον τῆς ἀδιαφορίας τοῦ πεζοῦ λόγου· οὐχ' ἥττον καταγοητευόμεθα ὑπὸ ἄλλου τινὸς εἶδους ἀληθείας, ἐπίσης χαρακτηριστικῆς τοῦ συγγραφέως, ἐπίσης πηγαζούσης ἐκ τῆς φύσεως, καὶ ὑποκαθιστώσης ὑγιᾶ αἰσθῆσιν ἀπολαύσεως ἀντὶ ἐντόνου συγκινήσεως.

Ἀποκλειστικότης περὶ τὸ ἀγαπᾶν τοῦτο ἢ τὸ ἄλλο εἶδος τῆς ἀληθείας δεικνύει μόνον, εἴτε ὅτι τοῦ ἀναγνώστου αἱ ἀντιλήψεις εἰσὶ περιωρισμέναι, εἴτε ὅτι ἤθελε θυσιάσει αὐτὴν ταύτην τὴν ἀλήθειαν χάριν τοῦ παρ' αὐτοῦ εὐνοουμένου εἶδους αὐτῆς. Ὁ Σίρ Οὐάλτερ Ῥάλες, ὅστις εἶχε τὸν κάλαμον ἐπίσης ὀξὺν ὡς καὶ τὸ ξίφος, ἐδέχθη εὐφροσύνης μεστός τὴν «Μυθικὴν Βασιλίαν» τοῦ φίλου αὐτοῦ Σπένσερ, καὶ διὰ στίχων εἶπεν, ὅτι ὁ Πετράρχης δὲν θὰ ἠκούετο εἰς τὸ ἐξῆς καὶ ὅτι ἐν ὅλῃ τῇ Ἀγγλικῇ ποίησιν οὐδὲν ἐξετίμα τοσοῦτον ὅσον τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ νέου ποιητοῦ, καὶ ὅμως ὁ Πετράρχης μένει ἀθάνατος· οὔτε κατηγγήθη ὁ Chancer ὑπὸ τοῦ Σίρ Οὐάλτερ· καὶ ὁ Σαίξπηρος νομίζεται εἰπέρ ποτε πολῦτιμος. Καὶ βοτανικός τῆς τῷ αὐτῷ χρώμενος δικαιώματι ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ μυρσῖναι καὶ αἱ δρύες ἠδύναντο νὰ ἐξαφανισθῶσιν ἐπειδὴ ἐβλάστησαν αἱ ἀκακίαι. Τὰ

δημιουργήματα τοῦ ποιητοῦ, μάλιστα εἴτε μεγάλα εἴτε μικρά εἰσὶν ὅμοια τῶν τῆς φύσεως. Ὅπουδὴποθι ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ κάλλος δύνανται νὰ διαπλασθῶσιν ἐμμέτρως, εἴτε ἐν μεγάλῳ εἴτε ἐν σμικρῷ ποσῷ, καὶ ἀνταποκριθῶσι πρὸς τινὰ ἐπιθυμίαν αὐτῶν ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, ἐκεῖ ἡ ποίησις εὐρίσκεται. Εἴτε εἰς μεγάλα καὶ ὥραϊα δημιουργήματα ὡς μέγα τι συμβεβηκός, εἴτε εἰς ἐπιβλητικὴν τινὰ δασώδη ἐρημίαν, εἴτε εἰς τὰ μέτρια καὶ σεμνὰ ὡς εἰς πρόσωπόν τι γλυκὺ, ἢ εἰς ἀνθοδέσμην ἰῶν· εἴτε εἰς τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου, εἴτε εἰς τὸ ἐλεγγεῖον τοῦ Γρέη, εἰς τοὺς γοητευτικούς κήπους τοῦ Ἀρίστου καὶ Σπένσερ, ἢ καὶ εἰς αὐτὰς τῶν χόρτων τὰς πρασιάς τῆς «Διδασκάλου» τοῦ Shenstone, τὸ παρηγόρημα τῆς ἀπλότητος μιᾶς καλύβης. Ὁ μὴ γινώσκων καὶ αἰσθανόμενος ταῦτα, πάσχει ἔλλειψιν τῆς ἀντιλήψεως τοῦ γενικοῦ χαρακτῆρος τῆς Φύσεως αὐτῆς, ἥτις εἶναι Ποιήτρια καὶ εἰς μικρὸν καὶ εἰς μέγαν βαθμὸν, καὶ ἥτις προσκαλεῖ ἡμᾶς νὰ θαυμάσωμεν πάντα αὐτῆς τὰ δημιουργήματα· οὐχὶ βεβαίως διὰ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ τοῦ θαυμασμοῦ, ἀλλ' ἀνευ ἀρνήσεως ἡμῶν τοιούτου ἐκτὸς πρὸς τὸ ἐλάττωμα. Δὲν δύναμαι νὰ φέρω εἰς πέρας τὸ δοκίμιον τοῦτο εἰμὴ ἀφοῦ ὑπομνήσω τρεῖς ἀξιωματικὸν μνηστεύτους λέξεις τοῦ Μίλτωνος, ὅστις εἶπεν ὅτι ἡ ποίησις ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἐπιστήμην εἶναι «ἀπλῇ, ἡδυπαθὴς καὶ ἐμπαθὴς». Διὰ τῆς λέξεως «ἀπλῇ» ἐννοεῖ ἀσύγχυτος καὶ αὐτόδηλος· διὰ τῆς λέξεως «ἡδυπαθὴς» παιδρὰ καὶ πλήρης εἰκόνων· διὰ τῆς λέξεως «ἐμπαθὴς» διεγερτικὴ καὶ ἐνθουσιαστικὴ. Εὐ οἶδα ὅτι διάφοροι ἐπεξηγήσεις ἐγένοντο τῶν λέξεων τούτων· ἀλλ' ἡ τοῦ λόγου ἀκολουθία φαίνεται μοι χρήζουσα τῶν ἄνω εἰρημένων.

Ὅ,τι ὁ ποιητὴς ὀφείλει πρὸ πάντων νὰ καλλιεργήσῃ εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀλήθεια· ὅ,τι ὀφείλει ν' ἀποφεύγῃ ὡς δηλητήριον εἶναι τὸ ἐξίτηλον καὶ τὸ πλαστόν, ἥτοι τὸ ἀβέβαιον καὶ τὸ ψευδές. Οὐδὲν ὠφελεῖ αὐτῷ ἐὰν ἐπαγγέλληται μόνον ὅτι ἔχει ζῆλον κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Ὁ ζῆλος του πρέπει νὰ ᾔῃ ἐκ φύσεως καὶ ἐξ ἔθους, γεννηθεὶς μετ' αὐτοῦ καὶ ἐμποιῶν τὴν συναίσθησιν ὅτι εἶναι ἡ πολυτιμότερα αὐτοῦ κληρονομία. «Δὲν προσδοκῶ οὔτε ὠφέλειαν, οὔτε γενικὴν φήμην ἐκ τῶν συγγραμμάτων μου» λέγει ὁ Coleridge ἐν τῷ προλόγῳ τῶν ποιημάτων του· «καὶ θεωρῶ ἐμαυτὸν δαφνίως ἀνταμειφθέντα χωρὶς τούτων. Ἡ ποίησις ὑπῆρξεν εἰς ἐμὲ ἡ ἴδια αὐτῆς ὑπερβάλλουσα ἀμοιβή· ἐπράυνε τὰς λύπας μου· ἐπολυπλασίασε καὶ κατέστησε λεπτοτέρας τὰς χαράς μου· κατέστησε πολυτιμότεραν τὴν μονήρην μου ζωὴν, καὶ ἔδωκέ μοι τὴν συνήθειαν νὰ ἐπιθυμῶ ν' ἀνακαλύψω τὸ καλὸν καὶ τὸ ὥραϊον εἰς πᾶν ὅ,τι βλέπω καὶ μὲ περιστοιχίζει.»

«Ἡ ποίησις», λέγει ὁ Σχέλλης, αἶρει τὸ κάλυμμα ἀπὸ τῆς κεκρυμμένης καλλονῆς τοῦ κόσμου καὶ τὰ οἰκεῖα ἀντικείμενα παρίστησιν ὡς μὴ ἦσαν οἰκεῖα. Ἀναπλάττει πᾶν ὅ,τι περιγράφει, καὶ αἱ προσωποποιήσεις αἱ ἐξυφασμέναι ἐν τῷ Ἠλυσίῳ αὐτῆς φωτὶ διαμένουσιν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐν τῷ πνεύματι ἐκείνων οἵτινες ἅπαξ ἐθεάθησαν αὐτῶν, ὡς μνημεῖα τῆς εὐγενούς καὶ ὑψηλῆς ἐκείνης εὐχαριστήσεως ἥτις

ἐξαπλοῦται ἐφ' ὅλων τῶν σκέψεων καὶ πράξεων μεθ' ὧν συνυπάρχει. Τὸ μέγα μυστήριον τῆς ἠθικῆς εἶναι ἡ ἀγάπη, ἥτοι ἀπαλλοτριώσις τις τῆς ἰδίας ἡμῶν φύσεως καὶ ταυτοποίησις τις ἡμῶν αὐτῶν μετὰ τοῦ ὑπάρχοντος ἐν τῇ σκέψει, τῇ πράξει καὶ τῷ προσώπῳ, ἀλλ' οὐχὶ τῷ ἡμετέρῳ. Ἀνθρωπὸς τις ὅπως ἢ λίαν ἀγαθὸς πρέπει νὰ φαντάζεται συντόνως καὶ περιληπτικῶς· πρέπει νὰ τίθεται εἰς τὴν θέσιν ἄλλου καὶ πολλῶν ἄλλων· αἱ ὁδοὶ καὶ αἱ ἡδοναὶ τοῦ εἶδους του πρέπει νὰ γείνωσιν αἱ ἰδία αὐτοῦ. Τὸ μέγα ὄργανον τοῦ ἠθικοῦ καλοῦ εἶναι ἡ φαντασία· καὶ ἡ ποίησις ὑπουργεῖ πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα ἐνεργοῦσα ἐπὶ τῆς αἰτίας.»

Οὐδὲν ἤθελα προσθέσει ἐκουσίως μετὰ παραπλησίους ἐπιλόγους· ἀλλ' ἐπειδὴ πραγματεῖται περὶ ποιήσεως δύνανται νὰ τύχωσιν ἀναγνωστῶν οἵτινες ὑπολαμβάνουσιν ἑαυτοὺς ὑποχρέους νὰ ὑπερασπίσωσιν τὴν ὑπεροχὴν τῶν οὕτω καλουμένων χρησίμων γνώσεων, θὰ ἦτο καλὸν νὰ προσθέσω, ὅτι ἐὰν ὁ ποιητὴς εἶναι συγγνωστός νὰ ἔχη ἀξιώσεις ἐπὶ τινος προτερήματος μᾶλλον ἄλλου τινός, ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλους περιφρονούντας αὐτοῦ, τὸ κύριον αὐτοῦ προτέρημα τοῦτο εἶναι ἡ δύναμις ἣν κερταται τοῦ μὴ περιφρονεῖν οὐδενός, οὔτε πλεονεκτημάτων διαφόρων τῶν ἑαυτοῦ, τοῦθ' ὅπερ παρέχει αὐτῷ αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἰκανότης τῆς φαντασίας ἥς καταφρονοῦσι. Τὸ μεῖζον περιέχει τὸ ἔλαττον. Οὔτε παρατηροῦσιν οἱ τοιοῦτοι ὅτι ἡ ἀνικανότης αὐτῶν ὅπως ἐννοήσωσι τὸν ποιητὴν ἐλέγχει τὴν ὑποδεεστέραν τούτων φύσιν. Οὐδεὶς ἀναγνωρίζει τὴν ἀξίαν τῆς χρησιμότητος μᾶλλον τοῦ ποιητοῦ· οὗτος μόνος ἐπιθυμεῖ ὅπως ἡ ἐννοια τῆς λέξεως μὴ ὑστερήσῃ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς, καὶ ἀποκλείσῃ τὰς εὐγενεστάτας ἀνάγκας τῶν ὁμοίων αὐτῷ πλασμάτων. Ὁ ποιητὴς ἐπίσης εὐχαριστεῖται π. χ. ἐπὶ τῇ εὐκολίᾳ τῇ χορηγούμενῃ αὐτῷ πρὸς ταχίαν μεταφορὰν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ὡς καὶ ὁ μᾶλλον περιορισμένος θετικὸς ἄνθρωπος, ὁ περιορίζων τὰ πλεονεκτήματα τοῦ σιδηροδρόμου εἰς τὴν μοναδικὴν στενὴν ἐκείνην ιδέαν, ἢ ὡς ὁ μέγιστος ἀνὴρ ἐκεῖνος ὁ διττόφρων, ὅστις ποικίλλει τὴν μοναδικὴν ἐκείνην ιδέαν παρεισάγων τὰ «κομβία του» καὶ τὸ «λαμπρόν του γεῦμα». Ὁ ποιητὴς ὅμως ἐκτὸς τῆς θετικῆς ὠφελείας τοῦ σιδηροδρόμου βλέπει ἐπίσης καὶ τὴν ὠραιότητα τῆς χώρας δι' ἣς διέρχεται, τῶν πόλεων, τοῦ οὐρανοῦ, τῆς ἀτμομηχανῆς αὐτῆς βροντῆς καὶ ἀποπνεύσεως φλόγας, σπινθῆρας καὶ ἀτμὸν ὡς μαγικὸς ἵππος, ἐπίσης δὲ σκέπτεται περὶ τῶν αἰσθημάτων ἅτινα ἐμπνέουσιν ἴσως τοὺς ἡμίσεις τῶν ἐπιβατῶν καθ' ὁδόν, καὶ δὴ, καὶ περὶ τῶν τοῦ μεγάλου διττόφρονος ἀνθρώπου ἐκείνου· καὶ περαιτέρω τούτων ἀπάντων διαγινώσκει τὴν ἀνυπολόγιστον ὠφέλειαν, καὶ τὰς γνώσεις, καὶ τὸν ἐξευγενισμόν, καὶ τὴν ἀμοιβαίαν ὑπόληψιν, καὶ πανθ' ὅσα ἐν γένει προώριται ἡ θαυμασία ἐφευρέσεις αὕτη νὰ διασπεύρῃ ἐπὶ τῆς ὑδρογείου, ἴσως πρὸς μετατόπισιν καὶ τοῦ πολέμου αὐτοῦ, βεβαίως δὲ πρὸς διάδοσιν ἀπειραρίθμων εὐεργεσιῶν.

«Καὶ ὅμως κομβιοποιὸς τις ἐφεῦρε τὸν σιδηρόδρομον τέλος πάντων!» ἀνακράζει ὁ φίλος ἡμῶν. Συγγνώμην μοι,

ὁ ἐφευρετὴς ἦτο εὐπατρίδης τις. Ὁ κομβιοποιὸς εἶναι δυνατόν νὰ τυγχάνῃ ἀξίος λόγου, καὶ ποιητικώτατος ἀνὴρ, ἀλλ' οὐχ' ἦττον δὲν ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ὅστις ἐφαντάσθη τὴν ιδέαν τῶν γιγαντιαίων δυνάμεων τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ὕδατος μετὰ τοῦ πυρός· ὁ πρῶτος ὅστις ἐσκέφθη περὶ τοῦ ποιητικωτάτου τούτου μικροῦ μέρους τῆς ἐπιστήμης ἦτο εὐπατρίδης τις. Εὐγενὴς τις λοιπὸν πρῶτον ἐφεῦρεν αὐτόν· πλοίαρχός τις πρῶτος ἐφήρμοσεν αὐτόν· καὶ κομβιοποιὸς τις ἐτελειοποίησεν αὐτόν. Ὁ δὲ πρῶτος ὅστις ἐνέπνευσε τοιαύτας σκέψεις εἰς τὸν εὐγενῆ, ὑπῆρξεν ὁ μέγας φιλόσοφος Βάκων ὅστις εἶπεν ὅτι, «ἡ ποίησις ἔχει τι θεῖον ἐν ἑαυτῇ, καὶ ὑπάρχει ἀναγκαία πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου».

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

Ο Ι ΙΑΣΟΝΙΔΗΣ

Ἡ σοφὴ παιδαγωγὸς Ἑλισάβετ Λεμοννιέρου ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου τῆς, καλέσασα περὶ αὐτὴν τὰς μαθητρίδας, εἶπεν εἰς αὐτάς:

«Προσφιλεῖς μοι, προσέχετε νὰ ἦσθε πρὸς ἑαυτάς αὐστηρότεραι παρ' ὅσον σὰς ἐφάνησάν ποτε οἱ γονεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι. Ἐξετάζετε τὴν συνειδήσιν σας συνεχῶς, καὶ ἐρευνᾶτε ἑαυτάς κατὰ πόσον τὰ διανοήματά σας εἶναι δίκαια, καὶ κατὰ πόσον αἱ πράξεις σας εἶναι χρησταί. Ἔστέ ἀγρυπνοὶ, καὶ ἐστέ κύριαι ἑαυτῶν· μὴ ὑπείκετε τυφλῶς εἰς τὰς ὁρμὰς ἢ εἰς τὰ αἰσθήματα, ἀλλὰ φωτίζετε αὐτὰ διὰ τῆς δαδὸς τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Κόρη ὑπ' ἄλλου φυλαττομένη, οὐδέποτε φυλάττεται καλῶς, ὅσον αὐτὴ ἑαυτὴν φυλάττουσα.

» Ἀγαπάτε τὴν ἀρετὴν, τὴν ἀγαθότητα, τὴν καρτερίαν, τὴν εἰλικρίνειαν, τὴν δικαιοσύνην· καταστήσατε τοὺς διαλογισμοὺς καὶ τὰς συμπαθείας σας καθαρὰς καὶ ἀγνάς, καὶ συμμορφώσατε τὰς πράξεις πρὸς τοὺς διαλογισμοὺς σας.

» Πολλάκις ἠκούσατε περὶ τῶν κινδύνων οἵτινες περιπολοῦσι τὰς νεάνιδας· οἱ κίνδυνοι οὗτοι εἶναι πραγματικοί, ἀλλὰ πᾶσα νεάνις ἔχει δύο τρόπους παντοδυνάμους πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῶν· τὴν ἐφ' ἑαυτῆς ἀγρυπνίαν, καὶ τὴν τελείαν πίστιν εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν φρόνησιν τῆς μητρὸς αὐτῆς.

» Φυλάξατε, προσφιλεῖς μοι, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ τὴν ἀγνότητα, τὸ μέγα τοῦτο κληροῦχμα τῆς γυναικός, δι' ὃ νέα μὲν θαυμάζεται, ὠριμος δὲ τιμᾶται, γραῖα δὲ σεβάζεται. Μηδέποτε λησμονῆτε ὅτι ἕκαστον ὃν φέρει ἐν ἑαυτῷ τοὺς ἀληθεῖς αὐτοῦ θησαυροὺς, καὶ ὅτι μόνον διὰ τῆς ἀρετῆς κατορθοῦται ἡ καρποφορία τῶν θησαυρῶν τούτων.

» Γινώσκετε δι' ὁπόσης ἀγαλλιάσεως πληροῦτε τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀκολουθοῦσαι τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς! Αἰτεῖτε παρὰ τοῦ Θεοῦ συνεχῶς ὅπως σὰς στηρίξῃ ἐν αὐτῇ· οὐδέποτε ἐκλείπει ἡ ὑποστήριξις τοῦ Ὑψίστου, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ καθίσταται τις ἀξίος αὐτῆς».